

Vad är det för fel på energiprognoserna?

Beslut om investeringar baseras på förväntningar om framtida priser. Detta gäller för såväl företag som hushåll, även om det sätt på vilket prisförväntningarna bildas kan skilja sig påtagligt mellan olika typer av beslutsfattare. Flertalet beslutsfattare kan dock utgå från att deras eget agerande inte nämnvärt påverkar de priser som har betydelse för den planerade investeringens lönsamhet. Mot denna bakgrund skulle man vänta sig att officiella prognoser för tex energiområdet i huvudsak skulle avse den framtida energiprisutvecklingen och de faktorer som väntas påverka denna. Så är dock inte fallet.

Under 1970-talet konfronterades den svenska allmänheten med en rad prognoser för utvecklingen av landets energianvändning. Ett gemensamt drag i dessa var att de utmynnade i en energibalans, dvs en sammanställning av tillförsel och användning av energi, för något framtida år, av okända skäl vanligen 1990. Ett annat gemensamt drag var att prognoser

till mycket liten del avsåg den framtida energiprisutvecklingen.

De officiella energiprognoserna har varit föremål för en tidvis ganska intensiv debatt, främst inriktad på deras innehåll och metodik. Således har orsakerna till att prognoserna tenderat att påtagligt överskatta energianvändningens tillväxt diskuterats med varierande saklighet i många olika fora. Någon nämnvärd debatt om prognosernas användbarhet har däremot inte förekommit. Emellertid finns det skäl att fråga sig: Är det troligt att prognoser för energibalansens utveckling utgör ett användbart beslutsunderlag för någon betydande grupp av beslutsfattare på energiområdet?

Energibalansprognoser har givetvis ett stort värde för dem som producerar och importerar energi i olika former. Vidare torde statsmakterna ha nytta av energibalansprognoser i samband med utformningen av den långsiktiga energipolitiken. För flertalet beslutsfattare på energiområdet, dvs för kommuner, företag

och hushåll, har energibalansprognoser dock ett mycket begränsat värde som beslutsunderlag.

Information om att 1990 års totala oljekonsumtion väntas ligga i intervallet 140–191 TWh, medan motsvarande intervall för kol är 31–45 TWh, gör det således inte lättare för en kommun att fatta beslut om utformningen av sin värmeförsörjning. En uppgift om att bostads- och servicesektorns totala energianvändning 1990 väntas bli 140–145 TWh, varav 60–66 TWh el, ger heller inte någon vägledning för en familj som står i begrepp att välja uppvärmningsform för sitt småhus. I dessa och tusentals andra liknande fall är det prisinformation som är det relevanta beslutsunderlaget.

Förhållandet att flertalet beslutsfattare grundar sina beslut på prisinformation innebär dock inte att statsmakerna i allmänhet bör försöka styra prispåväntningarna, dvs upprätta officiella energiprisprognoser. Om beslut i stället fattas på grundval av en mångfald olika prisprognoser kan detta i själva verket innebära en värdefull riskspridning. Detta gäller speciellt om prisutvecklingen är så svårbedömd som fallet är för olja och kol. Däremot kan man förmedla information om de faktorer som styr prisutvecklingen och man kan även ställa samman prisprognoser som görs av andra informerade bedömare. Man kan med andra ord gå in för att förse enskilda energikon-

sumenter med sådan information som underlättar deras bedömning av den framtida energiprisutvecklingen.

Felet med de officiella energiprognoserna är inte att de överskattat energi-användningens tillväxt. En närmare granskning visar i själva verket att man i många väsentliga avseenden gjort goda bedömningar av den framtida utvecklingen. Den väsentliga bristen är i stället att prognoserna ensidigt utgått från energiproducenternas och statsmakernas perspektiv. Därmed har energiprognoserna fått ett mycket begränsat värde som beslutsunderlag för flertalet beslutsfattare på energiområdet.

I syfte att förbättra energiprognoserna i detta avseende bör prognosmakarna på energiområdet ges två nya uppgifter. Den första är att aktivt följa utvecklingen av de faktorer som styr olje- och kolprisutvecklingen, samt att löpande ställa samman och informera om de olje- och kolprisprognoser som görs på olika håll i världen. Den andra är att löpande informera om hur energipolitiska åtgärder och ambitioner kan väntas inverka på den inhemska energiprisutvecklingen. Speciellt bör man uppmärksamma hur beslutet om kärnkraftsavveckling påverkar de framtida priserna för el och fjärrvärme. Med dessa nya inslag i energiprognosverksamheten kan denna verkamt bidra till rationella beslut som rör den framtida energianvändningen.

Lars Bergman